

Elokuvan valaisu

Tampereen ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelman
Opinnäytetyö
Kuvauksen suuntautumisvaihtoehto
Syksy 2008
Jussi Lindgren

Sisällys

1	Johdanto.....	2
2	Yleistä valaisusta	3
2.1	Valaisu	3
2.2	Valaisija.....	5
2.3	Valotus	5
2.4	Värilämpötila	6
3	Valaisun suunnittelu.....	8
3.1	Ennakkosuunnittelu.....	8
3.2	Kalustolistan laatiminen	9
4	Valaisun toteutus ”Veri”	10
4.1	Laitisen ja Oonan asunto	10
4.2	Pub Tuulensuu	14
4.3	Sairaalan pukuhuone	16
4.4	Loungen käytävä.....	18
4.5	Lounge	20
4.6	Loungen WC	25
4.7	Loungen sisäänkäynti	26
4.8	Puisto	29
4.9	Silta	33
4.10	Katu.....	35

1 Johdanto

Kirjoitan lopputyön lyhytelokuvan ” *Veri* ” valaisusta. Veri oli yksi 10-minuuttisista 16mm - filmille kuvatuista fiktiotuotannoista, joka toteutettiin Elokuvailmaisu 2 - kurssilla. Toimin tuotannossa kuvaajana. Veri lyhytelokuva toimii mediatekona tässä lopputyössä. Työssäni käsittelen myös yleistä asiaa valaisusta. Valaisun toteuttamisen käyn läpi lokaatioiden kautta.

2 Yleistä valaisusta

2.1 Valaisu

Tämän osio työstäni käsittelee yleistä asiaa valaisusta ja termistöä.

Teknillinen valaistus: Valo mahdollistaa filmin valottumisen sekä luo pohjan videokameran valosähköiselle toiminnalle. Kamera vaatii tietyn minimivalaistuksen. Valaistuksen tekeminen on käytössä olevien valonlähteiden säätelyä ja ohjausta.

Kerronnallinen valaistus: Luodaan vaikutelmia ja annetaan lavastukselle merkitys. Materiaalin, pintojen, tilan ja kappaleiden sekä vuorokauden ajan tuntu saadaan aikaan valon ja varjojen avulla.

Valaistuksen hierarkia:

- Valoa on riittävästi.
- Valo muotoilevana elementtinä.
- Valo ilmaisullisena elementtinä.
- Valo kerronnallisena elementtinä (jatkuvuus).

Valaistuksen tavoitteet:

- Kohtauksen tunnelma.
- Ajankohdan määrittäminen.

- Huomion kiinnittäminen kuvattavan keskeisimpään aiheeseen (visuaalisuus).
- Perspektiivin aikaansaaminen.
- Taiteellinen sommittelu: harmonia kuvan elementtien ja toiminnan kesken, visuaalisuus ja tekijän näkemys.

Valaisun peruskäsitteitä (3/5 pistevalaisu) :

Kolmella valaisimella suoritettu henkilövalaisu. 3 - piste valaisua voi soveltaa myös esineiden ja tilojen valaisuun.

Valaisimet ovat nimiltään **päävalo, tasoitusvalo ja takavallo**. Slangilla jälkimmäisiä kutsutaan yleisesti tasuriksi ja takikseksi. Päävalolla on lukuisia nimityksiä.

1. *Key light* eli päävalo

Päävalo on yleensä henkilön edessä kasvojen muodosta riippuen oikealla tai vasemmalla tai suoraan edessä jos henkilö ei kääntelee päätään joka suuntaan.

2. *Backlight* eli takavallo

Takavallo tulee henkilön takaa tai takaviistosta melko korkealta osuen hiuksiin ja hartioihin. Se irrottaa henkilön taustasta.

3. *Fill* eli tasoitusvalo

Tasoitusvalo on usein symmetrisesti päävalon kanssa vastakkaisella puolella kasvoja. Se voi olla reilusti sivummalla ja alempana. Se on usein pehmeää valoa suuri pinta-alaisesta valaisimesta tai harsoilla tai kalvoilla pehmennetty. Ryhmiä valaistessa tasoitusvalo voi olla yhteinen vaikka päävalo on jokaisella oma. Tasoitusvalo on teholtan yleensä heikompi kuin päävalo, jolloin kasvoja muotoilevia varjoja syntyy päävalosta. Tasoitusta säätämällä niiden voimakkuus pystytään hallitsemaan.

4. *Set light* eli taus-, lavastevalo

Tausvalo valaisee taustaa/lavasteista.

5. *Kicker light*

Kicker-valo antaa kohteelle muotoa, esim. hiusvalona.

2.2 Valaisija

Valaisija eli **gaffer** (chief lighting technician) on elokuvan kuvauspaikalla toimiva pääsähkömies, joka tekee valaistussuunnitelman, koordinoi sekä vastaa lamppujen valinnasta ja sijoittamisesta. Valaisija toimii läheisesti *kuvaajan* ja *gripin* kanssa.

Nimitys gaffer on lyhenne sanasta "godfather", kummisetä. Termi on vakiintunut käyttöön varhaisten elokuvatuotantojen ajoilta, jolloin valaisuun käytettiin pelkästään luonnonvaloa ja valaisijat säätelivät valon määrää muuttamalla studiotilojen kattoikkunoiden ja peilipaneelien asentoa pitkillä kepeillä, "gaffeilla". Kun keinovaloa alettiin käyttää, vanhempia valaisijoita kutsuttiin edelleen gaffereiksi ja keinovalolla valaisijoita teknikoiksi. Lopulta gaffer vakiintui *päävalaisijan* titteliksi.

Best Boy on valaisijan kakkosmies; vastaa muista valomiehistä ja valokalustosta.

Electrician eli valomies säätää valot valaisijan valvonnassa.

2.3 Valotus

Valotus on kuvauksessa kameran filmiin tallentuva valon määrä. Valoherkälle materiaalille (filmille) osuvan valon määrää voidaan säätää objektiivin aukon kokoa (aukkoarvo) muuttamalla. Valotuksessa tulee ottaa huomioon materiaalin valoherkkyys. Valoherkkyydellä tarkoitetaan sitä kuinka paljon valoa tarvitaan kuvan muodostumiseen filmille. Valoherkyyttä ilmaistaan ISO arvolla, jossa suurempi luku tarkoittaa suurempaa herkkyyttä. Valoherkästä filmistä käytetään

myös nimitystä nopea filmi ja vastaavasti vähemmän valoherkasta nimitystä hidas filmi. Valoherkkyys liittyy filmin rakenteeseen. Suuret rakeet kuitenkin näkyvät kuvassa epätasaisuutena ja hyvään kuvanlaatuun pyritäessä on käytettävä niin pieniä rakeita kuin mahdollista. Tämä tarkoittaa siis valolle vähemmän herkän filmin käyttämistä. Oikean valotuksen löytämiseksi käytetään harmaakorttia.

Objektiivin aukon kokoa muutetaan aukonsäätörenkaalla. Aukon koko ilmaistaan f-luvun avulla. f-luku ilmoittaa linssin polttovälin ja aukon halkaisijan suhdelukuna. Objektiivin aukonsäätörenkaasta löytyy kansainvälisten f-lukujen sarjasta (aukkoarvot):

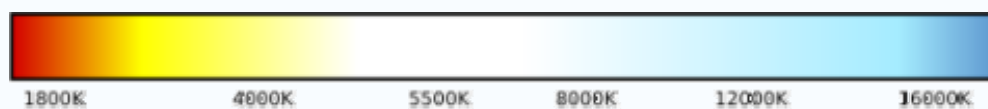
1; 1.4; 2; 2.8; 4; 5.6; 8; 11; 16; 22; 32; 45; 64; 90; jne.

2.4 Värilämpötila

Värilämpötila on valkoiseksi käsitetyn valon, kuten auringonvalon ja lamppujen valojen mitattava ominaisuus. Värilämpötilan yksikkö on kelvin.

Auringonvalon värilämpötila muuttuu jatkuvasti päivän aikana. Värilämpötilan noustessa valon väri muuttuu punaisesta (2000 K) siniseksi (12 000–18 000 K).

Keinovalon värilämpötila otetaan huomioon, kun tila valaistaan sisustukseen ja tavoiteltuun tunnelmaan sopivalla tavalla. Tavallisen hehkulampun värilämpötila on 2700 K ja halogeenilampun noin 3000 K.

Värilämpötila on erityisen tärkeä kuvauksessa, koska jos kuvan värit halutaan tallentaa halutulla tavalla, on ympäristön valojen värilämpötila otettava huomioon ja kuvauslaitteistoa säädettävä sen mukaan.

Filmille kuvatessa voidaan valita kahden erityyppisen filmin väliltä: toinen soveltuu suorassa auringonvalossa (5600 K) eli Daylight-filmi ja toinen keinovalossa tungsten-filmi(3200K) kuvaamiseen. Tästä eteenpäin

väriämpötilan hallitseminen tapahtuu objektiivin eteen asennettavilla suotimilla, jotka tosin vähentävät kameraan tulevan valon määrää. Sama voidaan tehdä myös kalvottamalla valaisimia.

Kaikille kameroille yhteinen riesa on kuitenkin kuvattava ympäristö, jossa esiintyy väriämpötilaltaan rajusti vaihtelevia valonlähteitä (esimerkiksi huone, johon sisävalaistuksen lisäksi paistaa suora auringonvalo). Valkotasapaino tai väriämpötila voidaan säätää vain yhdelle valotyypille, joten muut valolähteet saattavat näkyä lopullisessa kuvassa värillisenä.

3 Valaisun suunnittelu

3.1 Ennakkosuunnittelu

Ensisijaisen tärkeää ennen kuvauksia on ennakkosuunnittelu. Tässä osiossa käsittelen ennakkosuunnittelun tärkeitä seikkoja ennen kuvauksia valaisun kannalta.

Kuvaajan kanssa valaisun suunnittelu. Tässä tuotannossa toimin kuvaajana eli suunnittelin kuvat ja valaisun. En operoinut kameraa itse mikä mahdollisti sen, että pystyin keskittymään valaisuun enemmän. Tuotantopalaverit toteuttavan osapuolen eli teknisen ryhmän kanssa ennen kuvauksia ovat tärkeitä. Korostan yhteistyötä jokaisen elokuvan toteutukseen osallistuvan ryhmän kanssa. Kuvauksiin ei kannata lähteä niin sanotusti pystymetsästä. Tähänkin pätee vanha sananlasku: "Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty."

Alussa on parasta tutustua lokaatioihin, jotta tietää mitä on valaisemassa. Lokaatiossa käynti antaa aivan erilaisen kuvan tilasta, toisin kuin jonkun muun selitysten kautta. Kuvauspaikkojen valaisun tulen käymään läpi tulevissa osioissa.

Mille kuvataan? Elokuva kuvattiin Super 16 mm:lle filmille, herkkyydeltään 250D (=daylight), Kodak Vision 2. Tähän päädyttiin aikaisempien tuotantojen perusteella. Filmimateriaali toimii hyvin HMI ja tungsten valoilla. 250D kestää hyvin yli - tai alivalottamista ja sietää erilaisia kuvaustilanteita. Filmin rae on pieni. 250D on hyvä materiaali "kultaiselle keskitielle", tässä tuotannossa oli useita lokaatioita ja erilaisia valaisuja. Rajausta on 2.35:1. Tarkempi värimäärittely tehdään Generator Postissa. Kuvauksissa pyrittiin valottamaan kasvojen valoerot 2-3 aukkoa toisistaan luoden kontrastia. Näin ollen valotus pyrittiin pitämään f1.4-f4 sisällä syväterävyyden ja valotehon/valokaluston takia.

Yhteistyö lavastuksen ja puvustuksen kanssa. Tärkeää ottaa huomioon tuotannossa käytettävien lavasteiden värit ja materiaalit. Sama pätee myös näyttelijöiden vaatteisiin, mitä materiaaleja käytetään.

Valaisun toteutuksen kannalta erittäin tärkeä asia ennakkosuunnittelussa on sähköjen selvittäminen joka kuvauspaikalla. Minkä amperista sähköä saadaan? Tuleeko kuvauspaikalle pitkä veto? Tuleeko jännitehäviöitä? Tarvitaanko generaattoreita? Akkuvalojen mahdollinen käyttö? Ylikuormittumiseen ja muihin yllättäviin tilanteisiin varautuminen.

Kannattaa tutustua kuvauspaikan maastoon ja ympäröivään tilaan. Tarvitaanko lamppuille nostimia ja kestäkö maa? Minkälaisia statiiveja tarvitaan? Aina täytyy muistaa kaluston turvallinen käyttö eli terveen maalaisjärjen käyttö lamppujen sijoittelussa ja ripustamisessa on suotavaa. On hyödyllistä tutustua säätiloihin ennen kuvauksia, jotta tietää varautua.

Valoryhmän hankinta. Yhteistyökykyisen ja toimivan valoryhmän hankinta kuvauksiin on elinehto. Valoryhmä toteuttaa valaistuksen, jonka tekeminen on käytössä olevien valonlähteiden säätelyä ja ohjausta. Kommunikaation täytyy toimia. Hyvä fyysinen kunto on myös tärkeää, valokaluston kanssa toimiminen on paikoin raskasta, varsinkin isoissa valaisuissa.

Kuljetuskaluston hankinta. Koska valokaluston määrä on suuri, katsoin välttämättömäksi hankkia kuorma-auton, jolla kalusto kuljetetaan kuvauspaikalle. Kalusto pysyy järjestyksessä autossa, ja on myös suojassa sään armoilta. Valaisijan/valomiehen töissä on erittäin suotavaa omata C-kortti, jotta voi kuljettaa kuorma-autoa. Koska yleensä valokalusto on suhteellisen suuri ja kuorma-autoa tarvitaan.

Kaluston toimivuuden tarkistaminen. Tutustu aina ennen kuvauksia käytettävään kalustoon ja katso että se toimii. Näin on helppo toimia kuvauksissa ja säästyy yllätyksiltä.

3.2 Kalustolistan laatiminen

Laadin valokalustolistan ennakkosuunnittelun pohjalta. Valokalusto mitä tarvittiin tuotannon aikaansaamiseksi ja ei löytynyt TTVO:lta, vuokrattiin Angel Films:ltä.

4 Valaisun toteutus ”Veri”

4.1 Laitisen ja Oonan asunto

Synopsis : Laitinen on lähdössä asunnostaan juhlimaan. Kohtaus alkaa makuuhuoneesta jossa Laitinen valmistautuu lähtöön. Kohtaus siirtyy olohuoneeseen, jossa Laitinen keskustelee Oonan kanssa. Toinen kohtaus tapahtuu illalla, jossa Oona keskustelee puhelimessa.

Lokaatio : INT. Kerrostalon 1. kerros, vuokrahuoneisto.

Tapahtuma-aika : Iltapäivä ja ilta

Valaisu aloitettiin pystyttämällä päävalot, eli kaksi 18 kW tungsten Dinolightia asunnon ikkunoiden taakse. Päävalo toimi iltapäivän laskevana aurinkona. Ulkovalaisimia en kalvottanut, haluttu keltaisuus ja lämpö saatiin aikaiseksi lampun omilla polttimoilla. Koska asunnossa oli valkoiset seinät päävalo levittyi asuntoon halutulla tavalla. Toisin sanoen päävalo toimi samalla täytevalona. Verhot ikkunoiden edessä toivat muotoa asunnon seiniin varjoina. Piirtoja eli kovempaa valo-osumaa henkilöiden kasvoille tehtiin hopea heijastimella. Näin saatiin henkilöihin kontrastia. Päävaloja siirreltiin kuvan kuvan mukaan, siirtelyä helpotti kumipyörillä olevat veivistatiivit. Valaisu sisällä kävi hankalaksi vähäisen tilan ja suuren kuvausryhmän takia. Asunnossa sai olla tarkkana kaluston kanssa, joten kaikkien valaisimien turvallinen käyttö oli tärkeää. Asunnossa oli myös useita praktikaaleja, valkoisia pystymallisia paperivalaisimia. Praktikaali on kuvassa näkyvä valonlähde/valaisin. Kaikkiin praktikaaleihin vaihdettiin 60W hehkulamput ja ne kytkettiin himmentimeen. Näin oli helppo säädellä praktikaalien tehoa kuvien mukaan. Pääsääntönä oli että päävaloon verrattuna piirrot olivat 2 aukkoa yli ja praktikaalit 3-4 aukkoa. Siten saatiin kuvasta pois valon tasaisuutta sekä lisättyä tunnelmaa ja kontrastia. Kuvattaessa kohtausta ulkona oli sateinen ja harmaa sää, joten oikea aurinko ei päässyt häiritsemään valaisua ja päävalo saatiin sinne minne haluttiin. Sateen vuoksi ulkovalaisimia ja sähkövetoja jouduttiin suojaamaan, mikä vie aina aikaa, mutta on erittäin

tärkeää. Sähkövedosta tuli suhteellisen pitkä, koska lähin 63A voimavirtalähtö oli 200 metrin päässä.

KUVA 1. Laitisen ja Oonan asunnon makuuhuone. Päävalo tulee ikkunasta sisään, Laitisen vasemmalla puolella hopeinen heijastin. Taustalla lämmin praktikaali. Valotus f2. Praktikaali f11, seinän valosuma 8.0, Laitisen piirto f4.0.

KUVA 2. Päävalo piirtää Oonan kasvoja. Valkoiset seinät levittävät valoa huoneeseen. Päävalo toimii samalla täytevalona. Valotus f2.8 . Oonan vasen puoli f5.6.

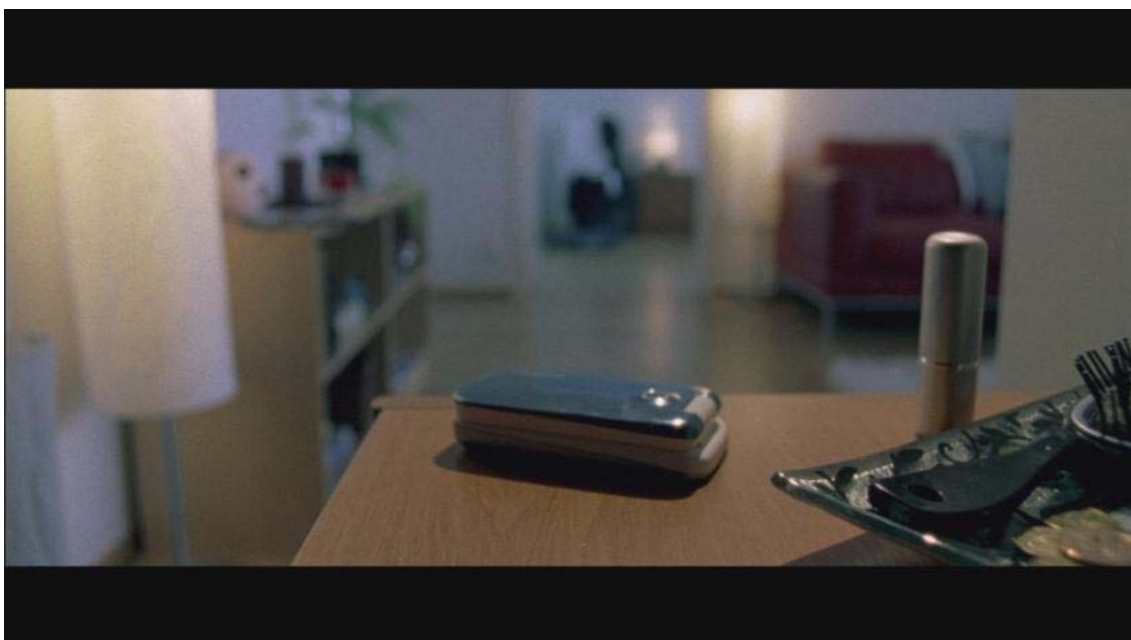
KUVA 3. Oona ja Laitinen olohuoneessa. Verhot tuovat muotoa ja kontrastia. seinään.
Valotus f2.8. Praktikaali f11, seinä f4, Oonan kasvot f4.

KUVA 4. Laitinen lähikuvassa. Tasoitus kasvoille tulee valkoisista seinistä.
Valotus f2.8. Kasvojen oikea puoli f5.6, seinä f4.

Toinen kohtaus asunnossa sijoitui myöhäiseen iltaan, jossa Oona keskustelee Laitisen kanssa puhelimesta. Kohtaus kuvattiin heti iltapäiväkohtauksen jälkeen. Ulos ikkunoiden taakse pystytettiin kaksi kappaletta KinoFlo 4-Bank 120 valaisimia kylmillä 5600K putkillla, valaisimet kalvotettiin ½ White Diffusion pehmennyskalvolla. Sisällä valoa jatkettiin kahdella pienemmällä KinoFlo 4-

Bank 60 valaisimella kylmillä putkilla, kalvona oli ½ White Diffusion. Tällä valaisulla jäljittelimme sisälle tulevaa iltahämärää. Iltapäiväkohtauksessa olleet praktikaalit jäivät käyttöön sellaisenaan luomaan valopisteittä ja tunnelmaa. Oonaan osuvat piirrot tehtiin tungsten Dedolightillä eli jatkettiin praktikaalin valoa päähenkilön kasvoille takavalona. Samaa valoa käytettiin puhelinpöydälle tulevana praktikaalin valona. Valaisinta jouduttiin tuomaan tilan puutteen vuoksi niin lähelle Oonaa että valotehoa täytyi pudottaa valaisimen omalla himmentimellä. Näin tehtäessä valo muuttuu keltaisemmaksi eli lämpimämmäksi himmentyessään. Valaisin kalvotettiin ¼ CTB (Convert To Blue) kääntökalvolla, jotta saatiin valoa samaan värilämötilaan kuin taustalla oleva praktikaali.

KUVA 5. Asunto iltavalaistuksessa. Valotus f1.4. Etummainen prakti f5.6, keskimäinen 8, takana oleva f11. Pohjavaalo 2.0.

4.2 Pub Tuulensuu

*Synopsis : Laitinen on pubissa ja keskustelee puhelimessa Maran kanssa.
Paikalle saapuu Äljäke.*

Lokaatio : INT. Pub Tuulensuu.

Tapahtuma-aika : Iltapäivä

KUVA 6. Laitinen käy puhelinkeskustelun Maran kanssa pubissa. Ikkunoiden edessä olevat sälekaihtimet tuovat muotoa seiniin. Valotus f2. Kirkkain valo-osuma seinässä f5.6.

Tämä kohtaus kuvattiin kokonaisuudessaan pub Tuulensuun sisällä.

Kohtaukseen haluttiin sama tunnelma kuin Laitisen asunnossa, laskeva iltapäivän aurinko tulvii sisään publiin. Valaisu päätettiin tehdä pelkästään käyttämällä isoja päävaloja eli kaksi kappaletta Dinolight 18 kW. Haluttu keltaisuus tuli valmiiksi valaisimien omista tungsten-polttimoista. Henkilövalaisu lähikuvissa hoidettiin valkoisella heijastimella. Päävalojen asemointi osottautui haasteelliseksi, koska pub Tuulensuu sijaitsee ydinkeskustassa ajokaistan vieressä. Pubin vieressä olevalle kävelykadulle niitä ei voinut laittaa koska, valaisimet tulisivat liian lähelle ikkunoita ja eivätkä valot leviäisi tarpeeksi. Toinen syy oli että kuumentuessaan lamput saattaisivat vaurioittaa pubin ikkunoiden teippauksia. Valaisimet vietiin ajokaistan toiselle puolelle

Hämeenpuistoon. Siitä syntyi sähköongelma, koska Hämeenpuistossa ei ole kiinteitä voimavirtalähtöjä. Paikalle tuotiin 50A agregatti Veralta. Agregatti antoi välillä virtapiikkejä, joka johti lamppujen hetkittäisiin sammumisiin. Tasainen virransyöttö on tärkeää varsinkin HMI-valaisimien (metallihöyryvalaisin) kanssa, joka vaatii kuristimen toimiakseen. Valot suunnattiin sisään publiin, tehokkuutta ja muotoja oli helppo säädellä sälekaihtimien avulla. Pubissa oli vaalean kellertävät seinät, joista levisi päävalon heijastimena täytevaloa. Kasvoille luotiin kontrastia valottamalla piirrot 1-2 aukkoa yli.

KUVA 7. Laitinen lähikuvassa. Täytevalo tulee vaaleasta seinästä Laitisen kasvoille. Silmävalo tulee ulkona olevista valaisimista. Valotus f2 . Laitisen kasvot f4. Takaseinä f8.

KUVA 8. Äljäke lähikuvassa. Oikean puoleinen piirto kasvoille valkoisesta heijastinlevy. Sälekaihtimien muotoa takaseinässä. Valotus f2.8. Äljäkkeen vasen puoli f5.6 ja oikea puoli f4.

4.3 Sairaalan pukuhuone

Synopsis : Mara käy puhelinkeskustelun Laitisen kanssa.

Lokaatio : INT. Haarlan tehtaot, pukuhuone.

Tapahtuma-aika : Iltapäivä

Kohtaus kuvattiin Haarlan tehtailla Onkiniemessä. Tähän kohtaukseen haluttiin puhdasta valkoista valoa korostamaan sairaalan kliinisyyttä. Valon luonne eroaa suuresti värilämpötilaltaan samaan aikaan tapahtuvaan publi-kohtaukseen. Mutta valo erottaa kaksi tapahtumapaikkaa toisistaan, lämpimän keltaisen pubin ja valkoisen puhtaan sairaalan. Päävalona ikkunoiden takana oli kaksi 2,5 kW HMI-valaisinta. Lamput asetoitiin ulos ristiin niin, että valo levisi molemmille puolille seiniä. Koska kuvasimme suoraan ikkunoita kohti, ulkona olevat lamput näkyivät. Joten kalvotimme ikkunat hentoisella 1/8 White Diffusion pehmennyskalvolla. Näin kuvattaessa ikkunat paloivat filmillä puhki eli jäivät valkoisiksi peittäen näkyvyyden ulos paljastamatta valaisimia. Hentoinen pehmennyskalvo piti kuitenkin valon luonteen kovana, eikä pehmentänyt liikaa.

Samalla päävalo piirsi näyttelijän esille taustasta, toimien näin myös takavalona. Tasoitusvalona kameran suunnassa oli valkoinen heijastinlevy. Näin näyttelijä ei jäänyt siluetiksi ja valkoinen maailma korostui. Lähikuvassa heijastinlevy tuotiin lähemmäs näyttelijää kasvoja tasoittamaan, luoden samalla silmävalon. Päävalon puolelle asetettiin $\frac{1}{4}$ White Diffusion kalvoraami aivan kuvarajalle, näin saatiin toisesta päävalosta, mikä valaisi näyttelijän kasvoja, hieman tehoja pois. Samalla valo pehmeni, luoden kasvoja imartelevamman valon. Näin saatiin valotettua kahden aukon ero kasvoille. Toisesta pävalosta tuli kovempaa valoa kolmen aukon erolla piirtäen näyttelijää taustasta irti. Silmävalon muodostuu isoista valaisevista pinnoista tai valaisimien linseistä. Klassinen kolmipistevalaisu.

KUVA 9. Valo leviää huoneeseen kahden valaisimen ristiasetelmalla. Valotus f2.8 . Ikkunat f16, näyttelijän piirto 5.6, tasoitusvalo 2.8

KUVA10. Lähikuva näyttelijästä. Pehmennys oikealla puolella, kova takavalo ja tasoitus vasemmalla, samalla silmävalo. Valotus f2. Päävalo vasemmalla puolella f4, tasoitus oikealla puolella f2. Takavalo f5.6.

4.4 Loungen käytävä

Synopsis : Päähenkilöt kävelevät käytävällä Loungeen

Lokaatio : INT. TTVO:n studio.

Tapahtuma-aika : ilta

Käytävä oli kokonaisuudessaan lavastettu studioon. Kohtaus kuvattiin kokonaisuudessaan ylinopeudella eli hidastuksena. Normaalisti yhden sekunnin aikana elokuvakatsoja näkee valkokankaalla 24 kuvaa. Kohtaus kuvattiin 75 kuvaa sekunnissa eli kolminkertaisena hidastuksena. Tämä vaatii valaisulta enemmän tehoa kuin normaali 24 kuvan sekunnissa kuvaaminen. Kuitenkin niin sanottu "hidastusvalaisu" ei vaadi valaisijalta taikatemppuja.

Valotusmittarissa, valaisijan tärkeimmässä työkalussa silmien lisäksi, on esisäädöt valotuksen mittaamiselle ylinopeudella. Pehmeä pohjavaalaistus käytävälle tehtiin useilla riisipalloilla joissa oli sisällä kaksi kappaletta 250W tungsten-polttimoita. Koska kuvasimme Daylight-filmille, halusimme tungsten-

valon sinisemmäksi, eli kalvotimme riisipallot $\frac{1}{2}$ CTB – kääntökalvolla. Harmaakortti otettiin tässä vallitsevassa valossa eli tästä valosta halutaan puhtaan valkoista tarkemmassa värimäärittelyssä Generator Postissa. Samalla riisipallot loivat näyttelijöiden hiuksiin kiiltoa. Kun näyttelijät kävelivät käytävällä, halusimme heihin kontrastia. Riisipallojen väliin ripustettiin 300W tungsten spot-valaisimia, valaisemaan suoraan alas. Näin näyttelijät käyvät välillä kovassa valossa kävellessään käytävällä. Spottien haluttiin palavan runsaasti puhki, joten ne aukotettiin jopa kuusi aukkoa yli. Käytävillä oleviin tauluihin ripustettiin kohdevalaisimet lavastevaloiksi. Tämä lisäsi käytävälle mielenkiintoa ja erotti ne mustasta seinästä.

KUVA 11. Näyttelijät käytävällä. Pehmeä pohjavaalo riisipalloilla, kovat osumat spot-valaisimilla ja lavastevalot.

KUVA 12. Valotus ylinopeudella f.1.4. Pohjavaalo f1.4, kova ylävalo f11 ja lavastevalot f4.

4.5 Lounge

Synopsis : Laitinen ja Äljäke viettävät aikaa loungessa, jossa kohtaavat petollisen Oonan ja Ruusuvuoren.

Lokaatio : INT. Haarlan tehtaot, tehdashalli.

Tapahtuma-aika : Ilta/yö

Lounge oli alusta loppuun lavastettu tyhjään tehdashalliin ja valoilla oli suuri osa lavastuksesta. Valaisu oli erittäin isotöinen ja haastava. Pohjavalaisun eli yökerhovaistuksen toteutti valosuunnittelija Matias Ojanen, jonka osana lopputyötä on Loungen valaistuksen toteuttaminen. Valaisun mahdollistamiseksi tehdashalliin rakennettiin neliönmuotoinen trussirakennelma, johon valot ripustettiin. Valaistukseen kuului useilla tungsten-polttimeilla varustetut riisipallot, joilla luotiin tasainen pohjavaalo. Lisäksi trussiin ripustettiin erilaisia liikkuvia valoja, jotka pyyhkivät Loungea ja spotteja. Savukonetta käytettiin, jotta liikkuvien ja spottien kiilat saatiin esille. Loungen lavastukseen kuului useita

erilaisia praktikaaleja esimerkiksi pöytävalaisimet, baaritiskin loisteputket ja DJ-pöydän liikkuvat valot sekä valoelementtitasanne. Isona praktikaaliseinänä toimi isot ikkunat, jotka kalvotettiin ND6.-kalvolla (kalvo, joka vie valotehoa pois 6 aukkoa), $\frac{1}{2}$ White Diffusion - pehmennyskalvolla ja keltaisella efektikalvolla. Kaikki kalvot vievät valotehoa pois. Ulkoa tuleva auringonvalo sai ikkunat hehkumaan keltaisena eikä sisälle päässyt luonnonvaloa. Luongessa vallitsi runsas sekavallo, joka on ominaista baarivalaistukselle. Kohtaukset kuvattiin vallitsevassa valossa, henkilövalaistus hoidettiin jatkamalla praktikaaleja henkilöihin piirtoina/takavaloina. Valon suuntia huijattiin, mutta katsoja ei sitä huomaa. Iso riski otettiin valotuksessa, halusimme hämärän yleistunnelman jota liikkuvat valot rikkovat yhdessä praktikaalien valopisteiden kanssa. Pohjavalo oli f1.4, henkilöiden kasvojen piirrot f8 ja praktikaalit vaihtelivat aukkojen f11-f32 välillä. Kuvasimme koko kohtauksen aukolla f4. Haluttu lopputulos saatiin aikaiseksi ja todettiin filmimateriaalin laaja skaala.

KUVA 13. Yleiskuva Loungesta. Paljon praktikaaleja ja liikkuvia valoja. Keltaisena hehkuva seinä. Savu tuo liikkuvien valojen kiilat esille.

KUVA 14. Baaritiskillä. Valotus f4. Praktikaalit f16, näyttelijöiden piirrot f8, hiusvalot f8.

KUVA 15. Loisteputken hehkua jatkettu Äljäkkeen kasvoille f8, kasvojen tumma puoli f2. Praktikaalin valoa jatkettu Laitisen kasvoille. Valotus f4.

KUVA 16. DJ, liikkuvat valot suoraan linssiin.
Keltaista valoa jatkettu DJ:n oikealle puolelle.

KUVA 17. Keltainen valo kasvoille, 2kW tungsten Fresnel keltaisella efektikalvolla.
Puhdasta takavaloa 2kW tungsten Fresnel $\frac{1}{2}$ CTB ja $\frac{1}{4}$ White Diffusion kalvoilla.
Silmävalo loisteputkella kameran takaa.

KUVA 18. Päänäyttelijät kuvassa. Takavalot piirtää näyttelijät esille. Musta vaate irttaa musta taustasta takavalolla.

KUVA 19. Oona. Takavalo 45 asteen kulmassa. Myötävalo tässä tapauksessa tappaisi muodot ja tekisi kuvasta mielenkiinnottoman.

KUVA 20. Laitinen. Epätarkat valopisteet ja praktikaalit taustalla tekevät kuvasta dynaamisemman.

4.6 Loungen WC

Synopsis : Laitinen käy WC:ssä ja kuuntelee WC:n tapahtumia.

Lokaatio : INT. Vastaanottokeskuksen sisäänkäynti, Tammela.

Yhden kuvan kohtaous. Tilan ahtauden vuoksi valaisu oli hankalaa, kuten aina lokaatiossa eikä lavastetussa tilassa. Kuva haluttiin keltaiseksi, joten yleisvalona toimi kaksi kappalatta KinoFlo 4-Bank 120 valaisimia keltaisella efektikalvolla. Samalla kalvolla mitä käytettiin sisällä Loungessa. Näin saatiin valolle jatkuvuus kohtausten välillä. Toinen valaisimista heijastettiin valkoisen katon kautta tilaan. Toinen asetoitiin kameran taakse valaisemaan tilaa ja luomaan kiiltoja valkoisiin pisoaareihin. Valkoisessa tilassa valo leviää hyvin. Pehmeällä yleisvalolla saadaan minimoitua varjoja. Kontrastia luomaan Laitiseen suunnattiin kova takavallo 300W tungsten valaisimella. Katossa oli lokaation oma lämmin praktikaali.

KUVA 21. Pehmeä yleisvalo, kova takavallo ja kiillot pisoaareissa. Valotus f4. Takavallo f8. KinoFlo on hyvä valaisin pehmeään valon luomiseen.

4.7 Loungen sisäänkäynti

Synopsis : Laitinen ja Äljäke lähtevät loungesta ja käyvät keskustelun sisäänkäynnin ulkopuolella. Laitinen lähtee omille teilleen.

Lokaatio : EXT. Vastaanottokeskuksen sisäänkäynti, Tammela.

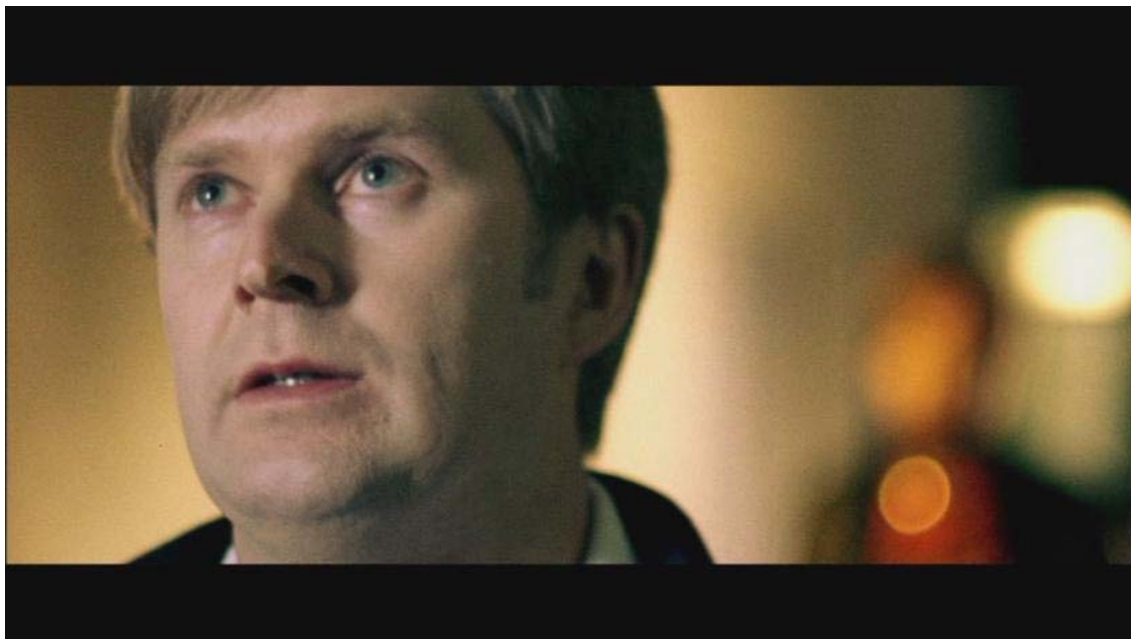
Tapahtuma-aika : Yö

Loungen sisäänkäynnin tapahtumat sijoittuvat yöhön, joten siirryttiin yövalaisuun. Sisäänkäynti on keskellä eräänlaista käytävää ja oli hyvin matala. Ylhäältä käsin valaisulle ei juurikaan ollut tilaa. Käytävän toiseen päähän asetoitiin veivistatiiville ylös hopeinen heijastinlevy 45 asteen kulmaan. Veivin juureen asetettiin 1.2kW HMI Arrisun valaisin. Arrisun vaatii erillisen linssin polttimon eteen, linssijä viittä erilaista ja ne taittaa valoa erilailla. Tähän valaisuun eteen laitettiin semiflood- linssi, valo leviää enemmän kuin spot- linssillä. Valaisin suunnattiin alhaalta hopeiseen heijastinlevyyn, levystä kiila levisi pehmeänä valona käytävän päähän, katuvalon omaisesti. Toiseen päähän

käytävää asemoitiin 2,5 kW HMI-valaisin veivistatiiville. Lamppu kalvotettiin ¼ CTO (Convert To Orange) kalvolla, jotta valosta saatiin hieman lämpimämpää. Eteen laitettiin myös hentoinen pehmennys ¼ White Diffusion kalvolla, jolla taas saatiin kovuutta pois. Seinään muotoiltiin varjo flagilla, eli mustalla kangasraamirajaimella. Flagilla voi muotoilla valoa tai rajata pois. Käytävällä oli omasta takaa kuvaan sopiva loisteputkipraktikaali. Sisälle Loungen aulaan asemoitiin 2 kW tungsten valaisin keltaisella efektikalvolla, valo levitettiin valkoisen katon kautta eteistilaan. Sisälle tuli lämmin tunnelma ulkona olevaan kylmään katuvalaistukseen verrattuna. Lämmintä ja kylmää, eri maailmoja valon avulla. Lähikuviin näitä valoja siirrehtiin kuvien mukaan, tasoitusta kasvoille ja silmävaloja luotiin valkoisella pienellä heijastinlevyllä.

KUVA 22. Laaja kuva käytävällä. Laitinen katuvalon loisteessa. Praktikaali luo kuvaan tunnelmaa.

KUVA 23. Valopiste luo kuvaan syvyyttä. Näyttelijän silmät paljastaa valaisimen, hopeisen heijastelevyn. Valopiste taustalle tehtiin 300W valaisimella. Valotus f2. Laitisen kasvot f4, taustan valopiste f11.

KUVA 24. Keltainen valo sisälle käännettiin Äljäkkeen kasvoille, f4. Kova takavallo edellisessä kuvassa valopisteenä toimineella 300W tungstenilla, f8 . Tasoitus kasvoille ja silmävalo hopeisella heijastinlevyllä f2. Tausvalo f2.8 .Valotus f2. Klassinen kolmipistevalaisu ja fimin toistokyky.

KUVA 25. Sama periaate kuin vastakuvassa 25. Eriväriset valot tekevät kuvasta toimivan ja tunnelmallisen.

4.8 Puisto

Synopsis : Laitinen pahoinpitelee miehen puistossa.

Lokaatio : EXT. Finlaysonin alueen puisto.

Tapahtuma-aika : Yö

Puistossa haluttiin jatkaa koko elokuvan jatkunutta keltaista maailmaa, joten päävalona toimi Dinolight 18 kW. Kylmänä (5600K) tasoitusvalona toimi kaksi kappaletta 1,2 kW Crystal Airstar valaisimia. Niitä käytettiin myös takavalona. Airstar on kangaspallo, joka täyttyy ilmalla ja sisällä on 1,2 kW HMI-poltin, kangas on valoa hajottavaa kangasta. Valaisin luo pehmeää valoa ja soveltuu erittäin hyvin yövalaisuun. Puisto oli iso tila, joten valaisu tapahtui isoilla valaisimilla. Valaisu hoidettiin pääasiallisesti näillä kahdella valaisintyyppillä, kuvien mukaan valaisimia siirreltiin. Puita irrottamaan taustasta asemoitiin kaksi 1.2 kW Arrisun valaisinta matalille statiiveille, niitä pehmennettiin ¼ White Diffusion kalvoilla. Puiston taustalla oli paljon valopisteitä ja praktikaaleja luoden taustalla syvyyttä. Puistoon omia ongelmiaan toivat pitkä sähköveto ja puolessa välissä kuvauspäivää hajonnut toinen Airstar.

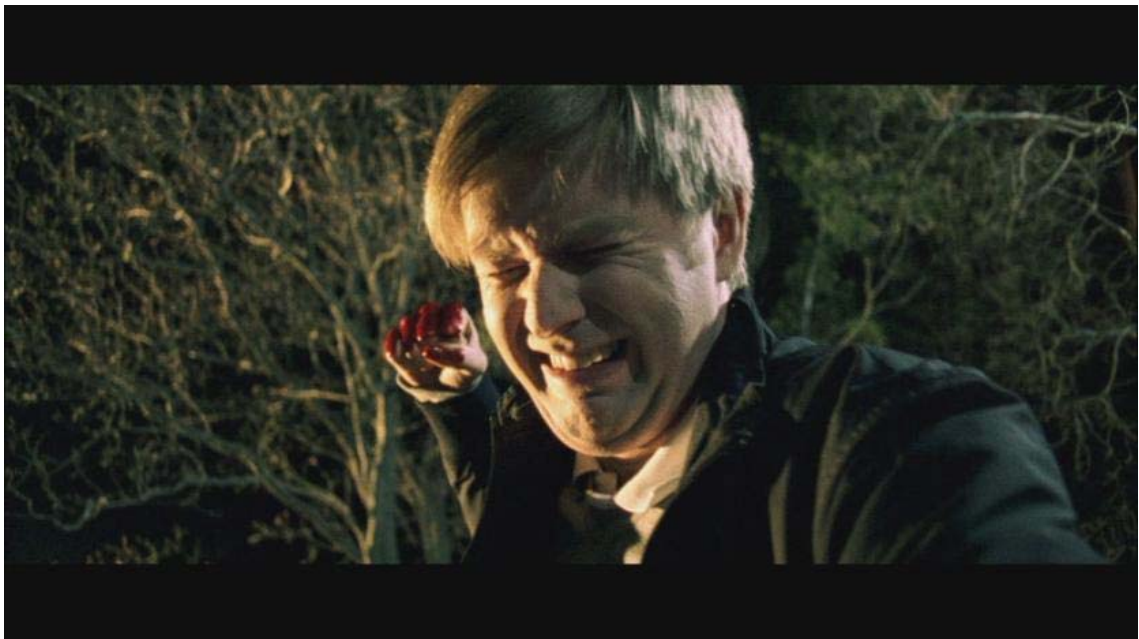
KUVA 26. Päävalo kuvan ylärajalla. Toinen Airstar Laitisen oikealla puolella tasoittamassa ja toinen vasemmalla puolella 45 asteen kulmassa takavalona.

KUVA 27. Sama valaistus kuin kuvassa 26. Kameran paikkaa siirretty. Airstar piirtää edessä olevaa henkilöä esiin. Tummia kohtia löytyy myös, kuvaa ei ole läpivalaistu.

KUVA 28. Yleiskuva puistosta. Päävalo tulee kameran suuntaisesti eli myötävalona. Kuvasta olisi saanut tyylikkäämmän siirtämällä päävalon valaisemaan 45 asteen kulmassa kuvan vasemmalta puolelta. Ajan puutteen vuoksi sitä ei tehty. Valopisteet luovat veteen muotoa.

KUVA 29. Traaginen pahoinpitely. Kellertävä päävalo kovana vasemmalle puolelle, f5.6. Kylmä tasoisusvalo f4. Kasvojen tummin osa f2. Valotus f1.4.

Puistossa kuvattiin myös toinen kohtaus jossa Mara yrittää elvyttää pahoinpidellyn miehen. Äljäke ja Laitinen saapuvat paikalle. Kohtausta kuvattaessa tuli kiire ja taivas oli kerinnyt jo valkenemaan. Lisäksi kuva kuvattiin ylinopeudella kamerakraanalla. Valaisu toteutettiin samalla periaatteella kuin

edellisissä kuvissa. Valaisimia jouduimme tuomaan lähemmäksi tehokkuuden lisäämiseksi, koska ylinopeus vie valotehoa.

KUVA 30. Ylinopeuskuvaa eli hidastusta.

KUVA 31. Päivänvalon nousu on lisännyt jo kuvaan ei haluttua tasaisuutta. Valaisimet jouduttiin tuomaan lähemmäksi, jotta tehot nousee ja kuvaan tulee kontrastia. Piirrot erottavat ihmiset taustasta.

4.9 Silta

*Synopsis : Laitinen ja Äljäke ovat junasillan alapuolella pahoinpitelyn jälkeen.
Laitinen lähtee puistoon*

Lokaatio : EXT. Finlaysonin alueella oleva junasilta.

Tapahtuma-aika : Yö

Silta-kohtaukseen haluttiin kovaa keltaista takavaloa. Päävalona toimi jälleen 18kW Dinolight. Kontrastia kuvaan saatiin kastelemalla asfaltti, joka heijastaa valoa. Valoa jatkettiin tarvittaessa 1.2 kW HMI ArriSun:lla, jossa oli ½ CTO – kalvo. Näin valojen värilämpötilat saatiin samanlaisiksi. Tasoitusvaloa ei käytetty.

KUVA 32. Kovaa takavaloa. Asfaltin pinnan kovin osuma valotusmittarin pistemittauksella mitattuna jopa f32. Valotus 2.8. Filmimateriaali kestää erilaisia valotuksia.

KUVA 33. Sama kuva kuin kuva 33 tiiviimpänä versiona. Valoa jatkettu Äljäkkeeseen 1.2 ArriSun:lla, CTO-kalvotettuna.

KUVA 34. Kova valo kasvoille, ei tasoitusta. Valaistu pelkästään yhdellä valaisimella.

KUVA 35. Asfaltin kiilto tehty 1.2 kW HMI:llä. Valkoisella heijastilevillä tasoitettu Äljäkkeen kasvoja. Valotus f2.8. Äljäkkeen kasvot f2.

4.10 Katu

Synopsis : Laitinen istuu poliisiautossa odottamassa ja Äljäke istuu kivetyksellä ja pyyhkii verta käsistään.

Lokaatio : EXT. Finlaysonin alueen puistolle vievä katu.

Tapahtuma-aika : Yö

Kohtaus kuvattiin yöllä puistoon johtavalla soratiellä. Tien vieressä kulki asfalttinen jalkakäytävä. Elokuvan alku- ja loppukuva kuvattiin tällä tienpätkällä. Tien toiseen päähän asemoitiin henkilönostin. Suosittelen nostimen käyttöä valaisuun. Se mahdollistaa isojenkin valaisimien ripustamisen korkealle ja niiden helpon suuntailun/asemoinnin. Nostimeen ripustettiin kaksi kappaletta 18 kW Dinolightia ja nostettiin kuvan ylärajalle. Keltaista maailmaa haluttiin jatkaa, joten lamppuja ei kalvotettu. Isot tungsten-lamput valaisivat kadun. Katu kasteltiin ja se saatiin heijastelemaan. Valoa jatkettiin henkilöihin ja poliisiautoon kahdella 2.5 kW HMI-valaisimella, ne kalvotettiin ½ CTO-kalvolla. Lamput

asemoitiin tien molemmille puolille. Tasoitusvalona oli 1.2 kW Aistar. Piirtoja/takavaloja jatkettiin 650 W tungsten valoilla. Omat ongelmansa toivat jälleen pitkät sähkövedot. Generaattoriauto olisi ollut paikallaan tähänkin tuotantoon. Helpottaa valasaisua huomattavasti ja säästää aikaa.

KUVA 36. Veriset kädet. Tasoitusvalona Airstarin pehmeä valo. Musta nahka kiiltelee valaistuksessa.

KUVA 37. Kasteltu katu kiiltelee kovassa takavalossa.

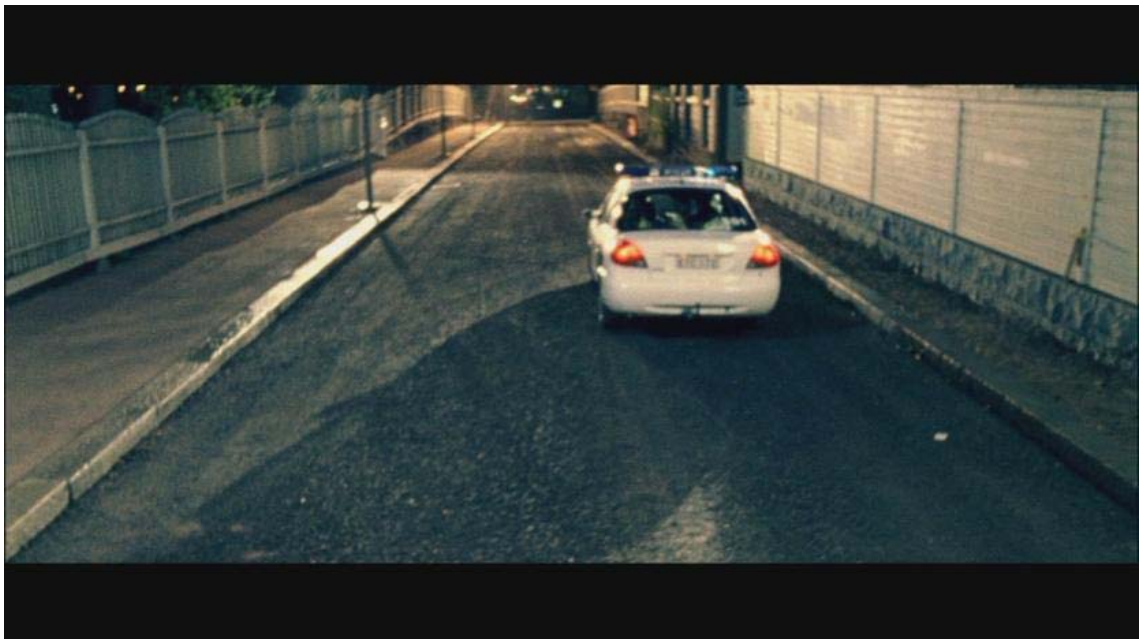
KUVA 38. Laitiseen tehty piirto 650 W tungstenilla. Valotus f2. Piirto f5.6. Äljäkkeen kasvot f2.

KUVA 39. Laitinen poliisiautossa. Kasteltu etuikkuna rikkoo valoa. Valopiste takalasissa paljastaa valaisimen.

KUVA 40. Valotus f2. Laitisen vasen puoli f 5.6 ja oikea puoli f2.

KUVA 41. Valaistu katu. Dinolightit kuvan ylärajalla. HMI:t kalvotettuna jatkaa valoa. Airstar tasoittaa etualalla.

Lähteet

Elokuvantaju. Valaisun verkko-oppimateriaali. Karri Laitinen, Antti Raike ja Timo Viikari. <http://elokuvantaju.uiah.fi>.

Veri. Lyhytelokuva. TTVO 2008. Ohjaus Ville Rissanen.

Wikipedia. Vapaa tietosanakirja. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Valaisija>.